

М. В. Леснікова,

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач сектору професійної освіти,
відділ освітньої статистики і аналітики,

E-mail: conversat95@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2802-973X>;

О. Я. Денисюк,

начальник відділу освітньої статистики і аналітики,

E-mail: denysiuk.oksana@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8584-0647>;

Державна наукова установа “Інститут освітньої аналітики”

Фахова передвища освіта у країнах Європейського Союзу: огляд, статистичний аналіз, кращі практики

У статті розглянуто особливості функціонування фахової передвищої освіти у країнах Євросоюзу. Актуальність дослідження зумовлена започаткованими активними процесами інтеграції української освіти у європейській простір, тому важливим є дослідження того, як саме функціонує система фахової передвищої освіти у країнах Євросоюзу, яка її роль, форми здобуття та зв'язок із ринком праці. Мета статті – дослідження функціонування фахової передвищої освіти у країнах Євросоюзу, статистичний аналіз її основних показників та огляд кращих європейських практик. Встановлено, що програми фахової передвищої освіти, або короткого циклу вищої освіти здебільшого реалізуються у громадських коледжах і тривають два роки. Вони відіграють важливу роль у забезпеченні швидкого доступу до працевлаштування, кар'єрного зростання та подальшого здобуття вищої освіти. Попри те, що частка здобувачів, які навчаються за цими програмами, становить у середньому 8% від загальної кількості студентів, популярність програм короткого циклу вищої освіти серед населення країн Євросоюзу поступово зростає. Така динаміка зумовлена запровадженням студентоорієнтованих механізмів навчання, що забезпечують доступ до здобуття освіти для широкого кола осіб – як випускників професійно-технічної освіти, так і працюючих. Програми короткого циклу вищої освіти сприяють реалізації концепції навчання впродовж життя, оскільки є доступними для дорослого населення. Найбільш затребуваними напрямками підготовки в межах таких програм є “Бізнес, адміністрація та право”, “Послуги”, “Інженерія, виробництво та будівництво”, “Охорона здоров'я та соціальне забезпечення”. Проаналізовано кращі практики Франції, Іспанії та Австрії, у яких за програмами короткого циклу вищої освіти навчалися близько 20% від загальної кількості осіб, що здобували вищу освіту. Досвід цих країн демонструє ефективність гнучких освітніх траєкторій і високі показники працевлаштування випускників, адже програми короткого циклу орієнтовані безпосередньо на ринок праці. Перспективним напрямом подальших досліджень визначено проведення порівняльного аналізу функціонування систем короткого циклу вищої освіти в Україні та країнах Європейського Союзу.

Ключові слова: фахова передвища освіта, короткий цикл вищої освіти, напрями підготовки, громадські коледжі, працевлаштування, кваліфікації, набуті навички.

Постановка проблеми. Особливе місце в освітній системі України займає фахова передвища освіта. Цей специфічний рівень освіти є своєрідним містком між загальною середньою та вищою освітою, проте відокремлений від професійно-технічної освіти. Варто зауважити, що у більшості європейських країн така освіта інтегрована у загальну середню або ж є частиною вищої освіти. В Європі поширеною є професійно-технічна освіта, яка зазвичай готує випускників саме для ринку праці, а подальше академічне зростання є менш

поширеним. Випускники ж українських коледжів переважно продовжують навчання у закладах вищої освіти, де їм зараховують частину вивчених дисциплін. Оскільки українська освіта наразі активно інтегрується у європейський освітній простір, особливої актуальності набуває дослідження того, як саме функціонує система ФПО у країнах Європейського Союзу, яка її роль, форма здобуття та зв'язок з ринком праці.

Мета статті – дослідження функціонування ФПО у країнах Європейського Союзу, статистич-

ний аналіз її основних показників та огляд кращих практик. У статті використано методи порівняльного аналізу й аналітичні методи.

Результати та обговорення. Студенти закладів фахової передвищої та вищої освіти, які завершують п'ятий освітній рівень Міжнародної стандартної класифікації освіти (далі – МСКО 2011), здобувають ступінь вищої освіти “Молодший бакалавр”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Молодший спеціаліст” або освітньо-професійний ступінь “Фаховий молодший бакалавр”. Програми рівня МСКО 5, або короткого циклу вищої освіти, призначені для надання здобувачам професійних знань, розвитку професійних навичок та компетенцій. Зазвичай їх тривалість становить два роки, вони орієнтовані на практику, професійну орієнтацію та підготовку здобувачів до виходу на ринок праці. Водночас ці програми також можуть відкривати шлях до інших програм вищої освіти, таких як МСКО 6 “Бакалаврат або його еквівалент”, МСКО 7 “Магістратура або її еквівалент”, МСКО 8 “Докторантура або її еквівалент”. Академічні програми третинної освіти, які за рівнем нижчі за програми бакалаврату або рівнозначні їм, також належать до рівня МСКО 5. Програми цього рівня можуть мати різну назву, наприклад (вища) технічна освіта, освіта у громадському коледжі, технічне або просунуте/вище професійне навчання, ступінь асоційованого спеціаліста тощо [1, п. 207, п. 210]. З метою забезпечення міжнародної порівняльності термін “короткий цикл вищої освіти” (далі – КЦВО) використовується для позначення рівня 5. Програми КЦВО розроблені з метою надання здобувачам професійних знань, навичок і компетенцій. Зазвичай вони базуються на практиці, специфіці професій і готують здобувачів до виходу на ринок праці. Водночас ці програми можуть забезпечити шлях до інших програм вищої освіти. Програми академічної вищої освіти нижче рівня бакалавра або його еквівалента також класифікуються як рівень 5 МСКО (International Standard Classification of Education, ISCED). Програми рівня МСКО 5 належать до п'ятого рівня Національної рамки кваліфікацій як у країнах Європейського Союзу, так і в Україні [2].

У розвинених країнах програми КЦВО мають кілька важливих цілей, пов'язаних із соціальним та економічним зростанням, і насамперед це шлях до здобуття ступеня бакалавра або магістра, безперервного навчання або навчання упродовж усього життя. Інвестиції у професійну вищу освіту короткого циклу дають змогу працівникам розвивати навички, необхідні для працевлаштування та досягнення економічного добробуту. Програми КЦВО є кроком до інтеграції професійної освіти в програми політехнічних та інших закладів вищої освіти [3]. Так, Канада є країною, яка зі значним

відривом посідає перше місце серед країн-членів Організації економічного співробітництва та розвитку за часткою дорослого населення, найвищим рівнем освіти якого є завершення програми КЦВО. У цій країні, як і у США, програми КЦВО здобувають у громадських коледжах, які переважно орієнтовані на професійне навчання [4].

У країнах Європейського Союзу кваліфікації п'ятого рівня, або КЦВО, функціонують як певний місток між професійно-технічною та вищою освітою, оскільки присуджуються закладами як професійної (професійно-технічної), так і вищої освіти. Це дозволяє здобувачам легше переміщуватися між різними складниками освіти за власним розсудом і бажанням [5]. Програми КЦВО також реалізують принцип “навчання впродовж життя”, підвищуючи тим самим шанси успішної інтеграції особистості до ринку праці [6].

У країнах Європейського Союзу кваліфікації п'ятого рівня відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до працевлаштування та просування по службі, а також уможливають подальше здобуття інших рівнів вищої освіти. Ця подвійна функція робить їх привабливими для здобувачів і роботодавців з кількох причин. По-перше, вони розроблені як відповідь на запит на передові технічні та/або управлінські навички для швидко мінливого ринку праці та в умовах старіння робочої сили. По-друге, кваліфікації п'ятого рівня є особливо привабливими для осіб із професійною (професійно-технічною) освітою та тих, хто вже працює, оскільки сприяють навчання впродовж життя для дорослих і молоді. По-третє, роботодавці вважають кваліфікації п'ятого рівня цінними й актуальними, оскільки більшість із них передбачає певну форму навчання на роботі.

За даними Євростату, у країнах Європейського Союзу частка здобувачів, які навчалися за програмами КЦВО, у 2022 році становила 8% від загальної кількості здобувачів вищої освіти (рівні МСКО 5–8), більшість із яких – чоловіки (рис. 1, побудовано авторами за даними [7]).

Загалом протягом 2018–2022 років у Європейському Союзі спостерігалось поступове збільшення показника загальної кількості осіб, які навчалися за програмами КЦВО. Так, у 2022 році порівняно з 2018 роком значення цього показника збільшилося на 19,4% (або на 232 491 особу) і сягнуло 1 431 311 осіб.

Протягом 2022 року практично всі здобувачі (92%) навчалися за програмами КЦВО “професійно-технічна освіта”, 8% – за комбінованими шкільними та професійними робочими програмами КЦВО і лише 0,3% – за загальноосвітніми (академічними) програмами КЦВО. Також за аналізований період у країнах Євросоюзу здобувачі програм КЦВО навчалися у громадських (59%) та приватних (41%) установах. Підготовка за програмами

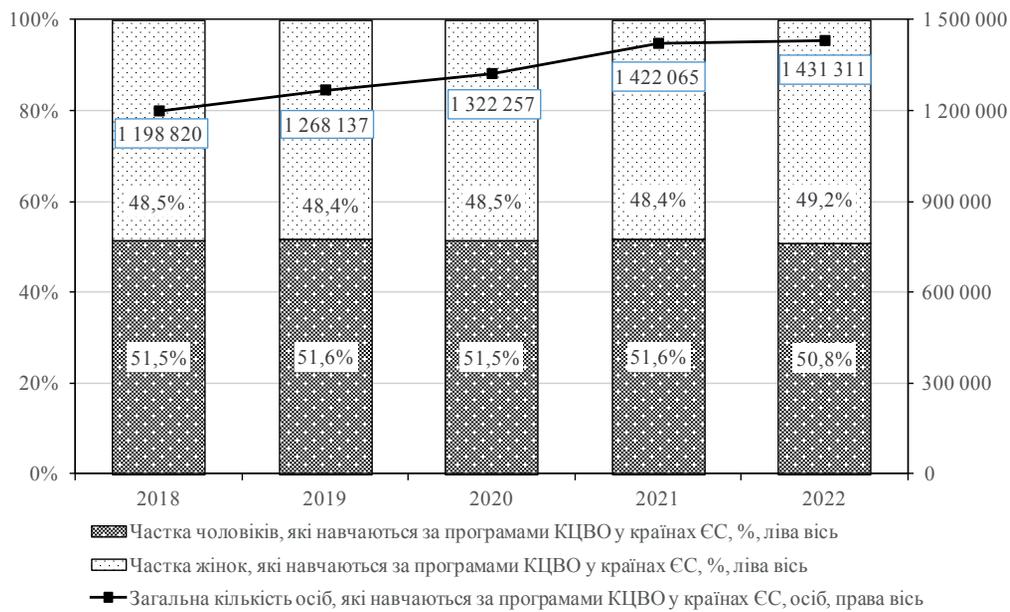

Рис. 1. Частка жінок, частка чоловіків та загальна кількість осіб, які навчалися за програмами КЦВО у країнах Євросоюзу, 2018–2022 рр.

КЦВО відбувалася в 11 з 21 країни ЄС, переважно в Іспанії (38,4% від загальної кількості осіб, які навчалися за програмами КЦВО), у Франції (37,3%) та в Австрії (5,2%) [7].

У 2022 році серед здобувачів програм КЦВО найбільшу популярність мали такі напрями навчання: “Бізнес, адміністрація та право” (23,1%

здобувачів), “Послуги” (21,1%), “Інженерія, виробництво та будівництво” (19,8%) і “Охорона здоров’я та соціальне забезпечення” (13,1%). Зовсім не мали попит такі напрями навчання, як “Загальні програми та кваліфікації” (0,1%) і “Природничі науки, математика та статистика” (1,0%), рис. 2 (побудовано авторами за даними [8]).

Рис. 2. Розподіл здобувачів програм КЦВО за напрямами професійної підготовки

Дані Євростату свідчать, що протягом 2022 року більшість здобувачів КЦВО були особами 18–20 років, рис. 3 (побудовано авторами за даними [9]). Серед 18-річних здобувачів за означений період 23,8% були здобувачами з Австрії, 14,5% – із Франції та 10,7% – із Іспанії.

Серед випускників програм КЦВО 2022 року переважали фахівці напрямів “Бізнес, адміністрація та право” (31,1% загальної кількості випускників, 151,9 тис. осіб), “Інженерія, виробництво та будівництво” (20,6%, 100,7 тис. осіб), “Охорона здоров’я та соціальне забезпечення” (14,4%, 70,3 тис. осіб), рис. 4 (побудовано авторами за даними [10]).

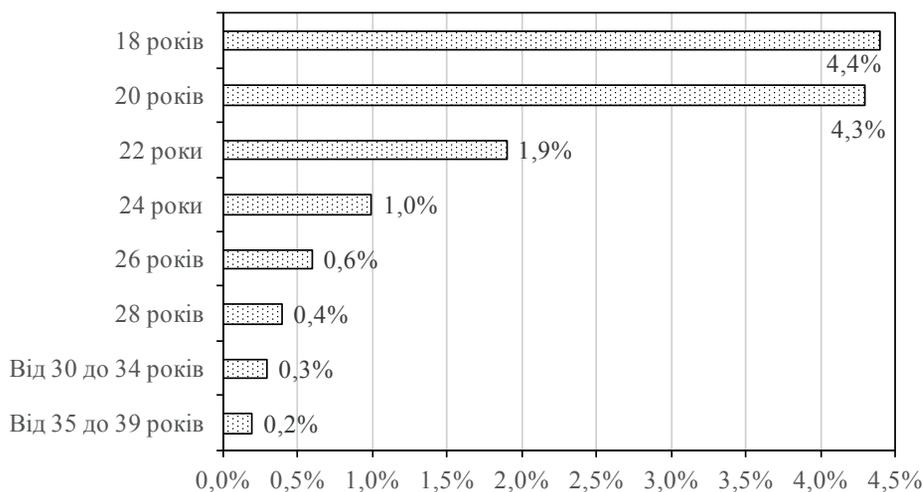

Рис. 3. Розподіл здобувачів програм КЦВО за віком

Рис. 4. Розподіл випускників програм КЦВО за напрямками професійної підготовки

За напрямом “Бізнес, адміністрація та право” найбільше випускників налічувалось у Франції (93 370 осіб), Іспанії (32 113 осіб), Австрії (4896 осіб) та Данії (4845 осіб).

За напрямом “Інженерія, виробництво та будівництво” переважали були випускники з Франції (50 887 осіб), Іспанії (26 065 осіб), Австрії (8249 осіб) та Швеції (4164 особи).

У 2022 році педагогічні працівники у закладах освіти, які здійснювали освітній процес за програмами КЦВО, були переважно жінками (53%, або 46,4 тис. осіб) [11]. Серед викладачів переважають педагогічні працівники професорсько-викладацького складу віком 50–64 роки (48%). Частка викладачів віком від 40 років до 49 років становила 28%, частка молодих викладачів віком від 25 до 39

років – 23% (рис. 5, побудовано авторами за даними [11]).

Розглянемо кращі практики реалізації програм здобуття фахової передвищої освіти у країнах Європейського Союзу.

Франція належить до тих країн ЄС, у яких програми КЦВО, або кваліфікації 5 рівня Європейської рамки професійних кваліфікацій, відіграють важливу роль, оскільки орієнтовані безпосередньо на ринок праці. Протягом 2018–2022 років у Франції частка осіб, які навчалися за програмами КЦВО, становила у середньому 19–20% від загальної кількості осіб, що здобували вищу освіту (рис. 6, побудовано авторами за даними [7]). Тобто співвідношення між здобувачами, зарахованими на програми КЦВО, і тими, хто навчався на інших про-

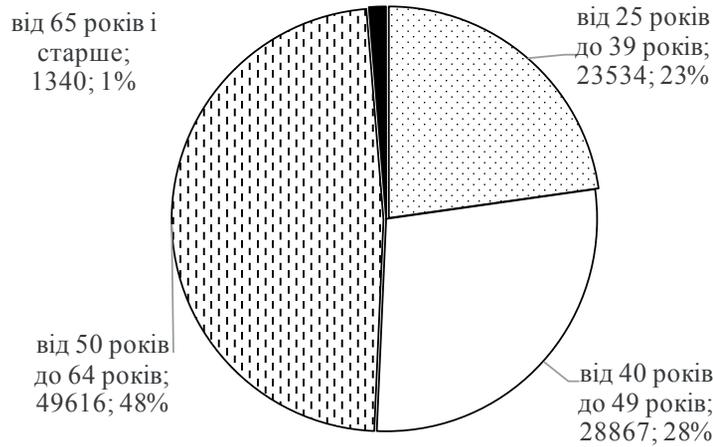

Рис. 5. Розподіл педагогічних працівників програм КЦВО за віком

грамах вищої освіти, становила один до п'яти. За означений період переважна більшість здобувачів за програмами КЦВО у Франції навчалась у громадських та приватних установах. Так, 38,0% здобу-

вачів програм КЦВО Франції навчались у громадських установах, 30,7% – у приватних установах, 23,6% – у приватних державних незалежних установах, 7,1% – у приватних державних установах.

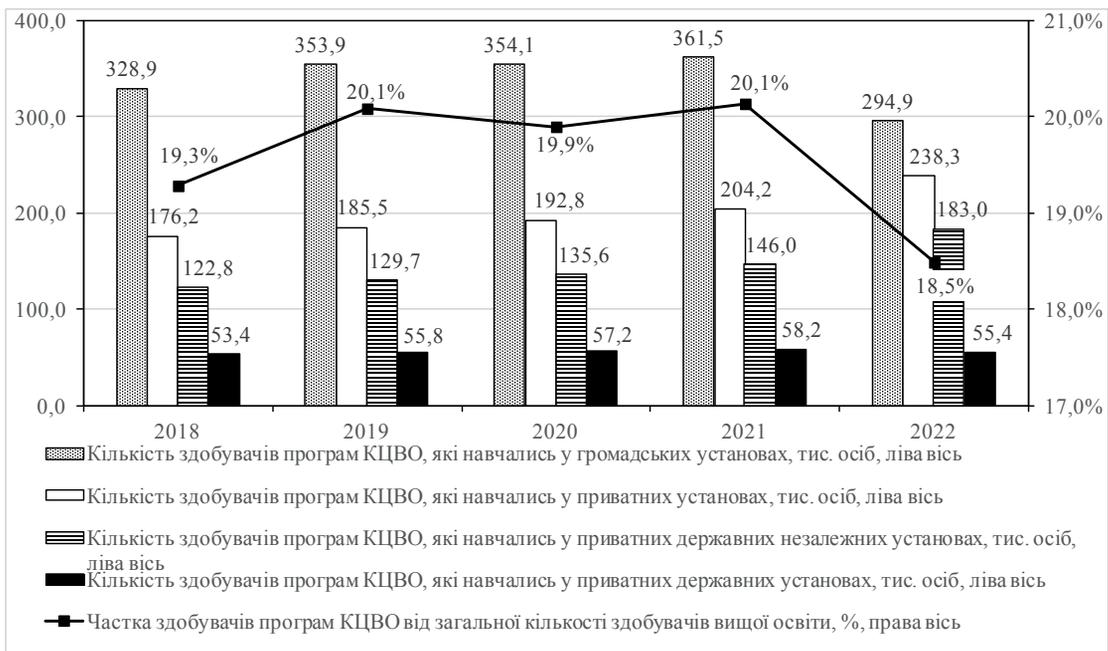

Рис. 6. Розподіл здобувачів програм КЦВО за типом закладу освіти та частка осіб, які навчалися за програмами КЦВО, у загальній кількості осіб, що здобували вищу освіту, Франція, 2018–2022 рр.

У Франції є два домінуючі типи кваліфікацій рівня МСКО 5. Це Аттестат вищого техніка (Brevet de technicien supérieur, BTS) та Диплом університету технологій (Diplôme universitaire de technologie, DUT), які надають здобувачам ефективний і швидкий доступ до ринку праці, водночас пропонуючи їм найкращі можливості для здобуття подальшої вищої освіти. Випускники цих кваліфікацій, які мають п'ятирічний досвід роботи після закінчення навчання, займають вищі керівні посади у різних приватних і державних компаніях, організаціях,

установах [12]. Кваліфікації DUT і BTS зазвичай набувають через формальне навчання, але їх також можна отримати повністю або частково шляхом підтвердження попереднього експериментального навчання (Validation des acquis de l'expérience, VAE), маючи щонайменше три роки досвіду роботи за відповідною кваліфікацією. Випускники DUT мають більше шансів продовжити навчання за різними напрямками вищої освіти, ніж власники ступеня BTS.

Кваліфікація BTS здобувається у секціях de techniciens supérieurs (старших техніків), які здебіль-

шого є складовою середніх шкіл та приватних технікумів. Наразі функціонує понад 100 спеціальностей BTS, які поділяються на дві основні сфери: виробництво (автомеханіка, металургія, шкіряна промисловість тощо) та сфера послуг (журналістика та комунікація, здоров'я, комерція та продаж тощо).

Кваліфікація DUT здобувається в університетських технологічних інститутах (University Institutes of Technology, IUT). Спеціальності, за якими надається кваліфікація DUT, здебільшого належать до сфери послуг, фінансів та бухгалтерського обліку, банківської справи та страхування,

торгівлі, управління малими й середніми організаціями або до управління персоналом.

В Іспанії протягом 2018–2022 років спостерігалось поступове збільшення частки осіб, які навчалися за програмами КЦВО. Якщо у 2018 році за такими програмами навчалися 20,2% здобувачів від загальної кількості осіб, як здобували вищу освіту, то у 2022 році їх частка зросла на 3,6 в. п. до 23,8% (рис. 7, побудовано авторами за даними [7]). За означений період переважна більшість здобувачів КЦВО Іспанії навчалась у громадських та приватних установах.

Рис. 7. Розподіл здобувачів програм КЦВО за типом закладу освіти та частка осіб, які навчалися за програмами КЦВО, у загальній кількості осіб, що здобували вищу освіту, Іспанія, 2018–2022 рр.

В Іспанії існують три кваліфікації рівня МСКО 5: технік вищого професійного навчання (Técnico Superior de Formación Profesional); вищий технік пластичного мистецтва та дизайну (Técnico Superior de Artes Plásticas y Diseño); вищий технік спорту (Técnico Deportivo Superior) [13]. Ці кваліфікації належать до першого рівня рамки кваліфікацій Іспанії для вищої освіти. Кваліфікації структуровані у вигляді серії навчальних циклів, організованих у професійні модулі. Для кваліфікації “Технік вищого професійного навчання” запроваджено понад 20 професійних модулів, наприклад “Будівельні та цивільні роботи”, “Електрика та електроніка”, “Енергія і вода”, “Механічне виробництво”, “Зображення та звук”, “Харчова промисловість”, “Видобувна промисловість” тощо. Для кваліфікації “Вищий технік пластичного мистецтва та дизайну” – це “Художнє нанесення на стіну”, “Квіткове мистецтво”, “Художня кераміка”, “Мистецтво одягу” тощо. Для кваліфікації “Вищий технік спорту” – “Легка атлетика”, “Баскетбол”, “Зимові види спорту”, “Порятунок і перша допомога” тощо [14].

Доступ до цих кваліфікацій є дуже гнучким, адаптованим до особистих потреб і інтересів здобувача. На навчання приймаються особи віком від 18 років за наявності кваліфікації техніка середнього рівня професійної підготовки або техніка середнього рівня пластичного мистецтва та дизайну, або техніка середнього рівня у відповідному виді спорту. Програми навчання адаптовані для студентів з особливими освітніми потребами, щоб гарантувати їх постійність і прогрес у рамках програми.

Кожна з кваліфікацій структурована у навчальні модулі професійної підготовки, пов'язані з наскрізними навичками, трудовою орієнтацією та підприємливістю, актуальними для знань про виробничі сектори та для професійної зрілості. Модулі професійної підготовки спрямовані на отримання знань про менеджмент, фінансові аспекти та базове законодавство про працю, які можуть вплинути на професійну діяльність у відповідному секторі, а також на можливості для навчання впродовж життя, доступу до ринку праці чи трудової реадптації. Модулі також заохочують здобувачів до розвитку підприємницької діяльності та самозайнятості.

Після закінчення кваліфікаційних програм випускнику гарантовано надається робоче місце. В Іспанії діє налагоджена схема державно-приватного партнерства, яка полягає у співпраці з компаніями, корпораціями, бізнес-організаціями та самозайнятими професіоналами у сферах, пов'язаних із новими, зростаючими та інноваційними напрямками бізнесу. Співпраця реалізується за такими аспектами:

- навчання у компанії або організації для набуття відповідних професійних навичок та компетенцій;
- стажування, навчання та семінари, а також інтегровані модулі проекту в пластичному мистецтві та дизайні;
- модулі практичної підготовки та підсумкового проекту зі спортивної освіти;
- професійні модулі, які проводяться безпосередньо в робочих приміщеннях, щоб гарантувати сучасне обладнання для цього виду навчання;

– використання компаніями обладнання та засобів у навчальних закладах за умови, що ці компанії не заважають регулярній навчальній та освітній діяльності;

– сприяння проектам співпраці між вищими професійно-технічними навчальними закладами, університетами та компаніями відповідної виробничої системи.

Отже, таке подвійне призначення професійного навчання в Іспанії полягає в тому, щоб працівники отримали професійну кваліфікацію з допомогою схем навчання, які поєднують роботу в компаніях з навчанням у рамках системи освіти, що приводить до максимального занурення у професійне середовище.

В Австрії за програмами КЦВО протягом 2018–2022 років навчалось 17% осіб (рис. 8, побудовано авторами за даними [7]). За означений період переважна більшість здобувачів КЦВО Австрії навчалась у громадських установах.

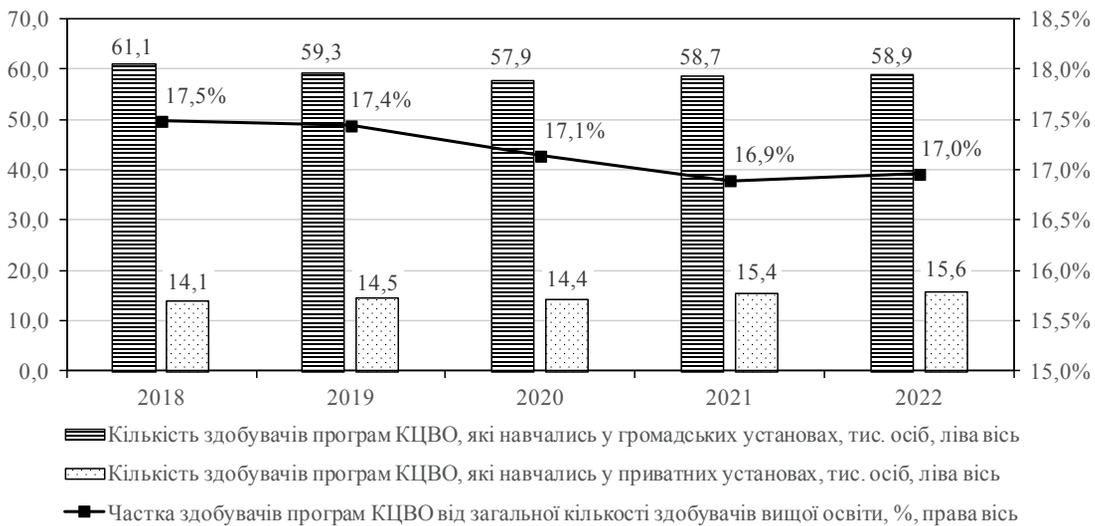

Рис. 8. Розподіл здобувачів програм КЦВО за типом закладу освіти та частка осіб, які навчались за програмами КЦВО, у загальній кількості осіб, що здобували вищу освіту, Австрія, 2018–2022 рр.

В Австрії навчальні програми та кваліфікації рівня МСКО 5 розробляються в різних галузях економіки, серед яких сільське та лісове господарство, виробництво матеріальних благ, транспорт, туризм та бізнес-послуги тощо. У цій країні освіту за програмами КЦВО здобувають у:

- коледжах вищої професійної освіти та навчання, або професійно-технічних коледжах (Colleges of higher vocational education and training);
- школах та коледжах для осіб, які працюють (Schools and colleges for people in employment);
- додаткових курсах (Add-on courses);
- промислових майстернях, школах будівельних ремісників та школах майстрів-ре-

місників (Industrial master colleges, building craftsperson and master craftsperson schools);

– курсах професійно-технічної освіти після середньої школи (Kollegs, або Post-secondary VET courses) [15].

Професійно-технічні коледжі в Австрії мають давні традиції у системі освіти. Оскільки перші технічні та комерційні коледжі професійно-технічної освіти були засновані у другій половині 19 століття, вони загалом мають високу репутацію в країні як серед студентів, так і на ринку праці [4]. Випускники професійно-технічних коледжів отримують подвійну кваліфікацію, сертифікат Reifeprüfung, який надає їм загальний доступ до вищої освіти, та диплом професійно-технічного навчання, що дозволяє їм обіймати посади стар-

шого рівня у відповідних галузях. Ця кваліфікація має багато різних форм за багатьма різними спеціалізаціями, що стосуються низки різних секторів. Професійно-технічні коледжі готують своїх здобувачів як до працевлаштування (прямий вихід на ринок праці), так і до подальшого навчання.

Наразі в Австрії пропонуються понад 300 різних навчальних програм у професійно-технічних коледжах, які функціонують у більш ніж 300 різних місцях по всій країні. Навчання у таких коледжах, а також у середніх академічних школах є найважливішим шляхом здобуття вищої освіти в Австрії. Кваліфікація професійно-технічного коледжу надає загальний доступ до вищої освіти. Немає жодних додаткових вимог для вступу до університетів або університетів прикладних наук, окрім вступних іспитів з кількох конкретних дисциплін.

Випускники професійно-технічних коледжів зазвичай мають хороші перспективи працевлаштування при виході на ринок праці. Особливо це стосується випускників-інженерів (досить часто вони обіймають старші посади з високим ступенем відповідальності). У кількох галузях ці випускники конкурують із випускниками бакалавра на ринку праці, і роботодавці часто першим віддають перевагу, оскільки вони вважаються менш дорогими, гнучкішими та більш пластичними працівниками. Випускники професійно-технічних коледжів разом із випускниками закладів вищої освіти (ЗВО) мають найбільшу частку зайнятих.

Школи та коледжі для зайнятих призначені для дорослих, які вже вийшли на ринок праці або закінчили програму початкової професійної освіти та навчання. Загалом це особи віком від 18 років. Відвідуючи курси, вони мають можливість отримати відповідну освітню кваліфікацію. Більшість курсів пропонують спеціальні професійні програми (у вечірній час). Зазвичай навчання триває від трьох до чотирьох років. Наприкінці навчання випускники складають іспит на атестат зрілості та отримують диплом (це та сама кваліфікація, що й у коледжах вищої професійної освіти та підготовки), що забезпечує загальний доступ до післясередніх закладів та ЗВО шляхом надання загальної вступної кваліфікації до університету (яка дає право на вступ до університетів чи інших ЗВО), а також до вищих професійних позицій.

Найважливішими навчальними програмами шкіл і коледжів для дорослих в Австрії є: інженерія, мистецтво та ремесла; бізнес-адміністрування; дошкільна освіта; соціальна освіта та професії соціального догляду. Додаткові курси готують студентів, які успішно закінчили школи середньої професійної освіти та навчання, до іспиту на атестат зрілості та до захисту диплома (це той самий рівень освіти, що й у коледжах вищої професійно-технічної освіти).

Промислові майстерні, школи будівельних ремісників і школи майстрів є спеціальними видами професійних, технічних або мистецьких шкіл, які забезпечують безперервну освіту спеціалістів. Для вступу необхідний іспит на здібності. Школи призначені для осіб, які вже закінчили професійну освіту в технічній або торговельній сфері, мають практичний досвід і прагнуть розширити свої теоретичні знання. Програми тривають від двох до чотирьох семестрів і завершуються складанням підсумкового усного іспиту, який також дає право на навчання учнів.

Курси професійно-технічної освіти після середньої школи – це курси вищої освіти для тих, хто має вступну кваліфікацію до вищої освіти. Курси надають теоретичні знання, предметні знання, практичні навички та компетентності, еквівалентні навчання у коледжах вищої професійної освіти протягом чотирьох – шести семестрів професійної підготовки, та ведуть до остаточного дипломного іспиту. Програми навчання доступні за різними спеціальними напрямками, що відповідають коледжам вищої професійної освіти (денні та вечірні програми).

Випускники додаткових курсів, курсів після середньої професійної підготовки та коледжів для дорослих з акцентом на інженерію та сільське господарство можуть отримати професійне звання *Ingenieur/Ingenieurin* після трьох років відповідного професійного досвіду. Курси *Kollegs* орієнтовані на випускників закладів загальної середньої освіти, які вже склали іспит *Reifeprüfung*.

Висновки та рекомендації. Підсумовуючи все сказане вище, можна зробити такі висновки. Програми КЦВО у країнах Європейського Союзу тривають два роки й переважно опановуються у громадських коледжах. Ці програми відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до працевлаштування та просування по службі, а також уможливають подальше навчання для здобуття наступних рівнів вищої освіти. Незважаючи на те, що серед країн Європейського Союзу лише 8% здобувачів вищої освіти навчалися за програмами КЦВО, їхня популярність серед населення цих країн поступово зростає. Такій позитивній динаміці передусім сприяють досить гнучкі механізми здобуття цього типу освіти як для здобувачів із професійно-технічною освітою, так і тих, хто вже працює. Також програми КЦВО значною мірою сприяють навчання впродовж життя, оскільки є доступними та привабливими для дорослих. Особливо популярними серед здобувачів країн Європейського Союзу були професійно-технічні програмами за напрямками “Бізнес, адміністрація та право”, “Послуги”, “Інженерія, виробництво та будівництво” та “Охорона здоров’я та соціальне забезпечення”.

Як свідчить досвід кращих практик функціонування програм КЦВО, зокрема у таких країнах, як Франція, Іспанія та Австрія, найбільш прива-

близьким для потенційних здобувачів є: широкий вибір кваліфікацій, гнучкі й особистісно орієнтовані траєкторії здобуття освіти, широкі перспективи успішного працевлаштування.

Напрямом подальшого дослідження є проведення порівняльного аналізу функціонування систем ФПО України та країн Європейського Союзу.

References

1. International Standard Classification of Education ISCED 2011. (2012). *UNESCO Institute for Statistics*. Retrieved from <https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>
2. Natsionalna ramka kvalifikatsii: zatverdzheno Postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.11.2011 r. № 1341, stanom na 02.07.2020 r. [National Qualifications Framework: approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 23, 2011 No. 1341 as of 02.07.2020]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#n12>
3. Yang, L., & St. John, E. P. (2023). Public Investment in Short-Cycle Tertiary Vocational Education: Historical, Longitudinal, and Fixed-Effects Analyses of Developed and Less-Developed Countries. *Education Sciences*, 13, 6, 573. <https://doi.org/10.3390/educsci13060573>
4. Skolnik, M. L. (2020). Canada's high rate of short-cycle tertiary education attainment: a reflection of the role of its community colleges in vocational education and training. *Journal of Vocational Education & Training*, 73 (4), 543–565. <https://doi.org/10.1080/13636820.2020.1744692>
5. Cedefop. (2014). Qualifications at level 5: progressing in a career or to higher education. *Working Paper No. 23*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Retrieved from https://www.cedefop.europa.eu/files/6123_en.pdf
6. Slantcheva-Durst, S. (2010). Chapter 1: Redefining Short-Cycle Higher Education Across Europe: The Challenges of Bologna. *Community College Review*, 38 (2), 111–132. <https://doi.org/10.1177/0091552110384610>
7. Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation. (07.06.2025). Data Browser. *Eurostat*. https://doi.org/10.2908/EDUC_UOE_ENRT01
8. Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex and field of education. [07.06.2025]. Data Browser. *Eurostat*. https://doi.org/10.2908/EDUC_UOE_ENRT03
9. Students in tertiary education by age groups - as % of corresponding age population. [07.06.2025]. Data Browser. *Eurostat*. https://doi.org/10.2908/EDUC_UOE_ENRT07
10. Graduates by education level, programme orientation, sex and field of education. [21.06.2025]. Data Browser. *Eurostat*. https://doi.org/10.2908/EDUC_UOE_GRAD02
11. Distribution of academic staff at education level by age groups. [21.06.2025]. Data Browser. *Eurostat*. https://doi.org/10.2908/EDUC_UOE_PERD02
12. France. 6.2. First-cycle programmes. 6.2.2 Short-cycle higher education. *Eurydice*. Retrieved 27 November 2023 from <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurydedia/france/short-cycle-higher-education>
13. Level 5 in Higher Education and Higher VET. In the EU... and the Netherlands – an example of flexibility... and some other issues... (2024). *Chain 5. Community for level 5*. Retrieved from <https://www.chain5.net/wp-content/uploads/2024/04/CHAIN5-report-level-5-EU-NL-mini-guide.pdf>
14. Spain. 6.2. First-cycle programmes. 6.2.2 Short-cycle higher education. *Eurydice*. Retrieved 18 March 2025 from <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurydedia/spain/short-cycle-higher-education>
15. Austria. 6.2. First-cycle programmes. 6.2.2 Short-cycle higher education. *Eurydice*. Retrieved 20 May 2025 from <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurydedia/austria/short-cycle-higher-education>

M. V. Liesnikova,

PhD in Economics, Senior Researcher,
Head of the Professional Education Sector
of the Department of Educational Statistics and Analytics,
E-mail: conversat95@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2802-973X>;

O. Ya. Denysiuk,

Head of the Department of Educational Statistics and Analytics,
E-mail: denysiuk.oksana@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8584-0647>;
State Scientific Institution "Institute of Educational Analytics"

Professional Pre-Higher Education in the European Union Countries: A Review, a Statistical Analysis, and Best Practices

The article elaborates on peculiar features of the operation of the professional pre-higher education in EU countries. As the relevance of this study stems from intensive processes of integration of the Ukrainian education system into the European area, it is important to explore how the professional pre-higher education system operates in EU countries, what is its role, forms of obtaining and links with the labor market. The article's objective is to explore the operation of the professional pre-higher education in EU countries, to make a statistical analysis of its main indicators, and to review best European practices. It was found that the programs of professional pre-higher education were, for the most part, implemented in public colleges and lasted two years. They play the important role in ensuring quick access to job placement, career promotion, and further admission to higher education institutions. Although the average share of trainees by these programs is 8% of the total students, the short-cycle higher education programs have been increasingly popular with EU countries' residents. This tendency results from the introduction of student-oriented schemes of training, thus opening access to the education for a broad range of people, graduates of vocational training colleges and employed persons alike. The short-cycle higher education programs help implement the concept of lifelong learning, because they are accessible for adults. The most demanded fields of training on line of these programs are "Business, administration, and law", "Services", "Engineering, manufacturing, and construction", "Health protection, and social security". Subject to analysis were best practices of France, Spain, and Austria, where short-cycle higher education programs covered nearly 20% of the students obtaining higher education. These countries' experience demonstrates the efficiency of flexible educational trajectories and high estimates for job placement of the graduates, because the short-cycle programs are specifically oriented on the labor market. A potential area for future studies is making a comparative analysis of the operation of short-cycle higher education in Ukraine and EU countries.

Key words: *professional pre-higher education, short cycle of higher education, fields of training, public colleges, job placement, qualifications, obtained skills.*

Бібліографічний опис для цитування:

Леснікова М. В., Денисюк О. Я. Фахова передвища освіта у країнах Європейського Союзу: огляд, статистичний аналіз, кращі практики. *Статистика України*. 2025. № 2. С. 60–69. Doi: [10.31767/su.2\(109\)2025.02.06](https://doi.org/10.31767/su.2(109)2025.02.06)

Bibliographic description for quoting:

Liesnikova, M. V., & Denysiuk, O. Ya. (2025). Fakhova peredvyshcha osvita u krainakh Yevropeiskoho Soiuzu: ohliad, statystychnyi analiz, krashchi praktyky [Professional Pre-Higher Education in the European Union Countries: A Review, a Statistical Analysis, and Best Practices]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 2, 60–69. Doi: [10.31767/su.2\(109\)2025.02.06](https://doi.org/10.31767/su.2(109)2025.02.06) [in Ukrainian].